

2. Afgiften för — — — (lika med nuvarande lydelse) — — — förskottsvis till vederbörande uppborädsman.

§ 40.

Idkar någon — — — (lika med nuvarande lydelse) — — — till detaljhandel förlustig.

Utöfvar den, som erhållit rättighet till utskänkning enligt 16 § densamma annorledes — — — (lika med nuvarande lydelse) — — — som nyss är sagdt.

Stockholm den 27 januari 1911.

K. H. Gez. von Schéele.

Robert Johansson.

Johan Ericsson.

J. Byström.

Oscar Berg.

Bernh. Eriksson.

Nr 72.

Af herr **von Schéele** m. fl., om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin.

Bland de reformförslag i fråga om rusdryckslagstiftningen, hvilka under de senare åren tillvunnit sig en större uppmärksamhet, har knappast något i så hög grad som förslaget om införande af s. k. lokalt veto tillvunnit sig anslutning bland folket och väckt förhoppningar hos nykterhetsvännerna. Inom allt vidare kretsar har man kommit till erkännande af det berättigade i en anordning, som åt en kommuns medlemmar inrymmer rätt att själfva afgöra, huruvida de inom kommunen vilja tillåta detaljförsäljning af rusdrycker och underkasta sig de olägenheter af olika slag, hvilka städe följa med dylik försäljning. Äfven de nykterhetsvännerna, hvilka anse det allmänna rusdrycksförbudet såsom det mål, på hvars ernående nykterhetssträfvandet så direkt som möjligt bör inriktas, kunna ej undgå att erkänna, att ett successivt afskaffande af rusdrycksförsäljnings-

rättigheterna inom kommun efter kommun, i den mån folkmeningen mögnar för en sådan reform, erbjuder den både naturligare och säkraste vägen till ett bättre tillstånd i afseende å rusdrycksförbrukningen. Inom Riksdagens Andra kammare har förslaget om införande af ett effektivt kommunalt veto i fråga om detaljförsäljning af rusdrycker därför upprepade gånger vunnit bifall, senast vid nästlidet års riksdag. Motioner i ärendet hade då framburits från olika håll, däribland också af medlemmar från Riksdagens nykterhetsgrupp, inom hvilken en enhällig mening gjort sig gällande till förmån för den ifrågavarande reformen.

Samma mening har inom gruppen jämväl innevarande år vunnit enhällig anslutning. Såsom representanter för denna grupp förnya vi därför den förra året i samma fråga väckta motionen. Några nya skäl utöfver de redan då anförda, och sådana som kunna hämtas från ännu ett års erfarenheter i fråga om dryckenskapens fördärliga verkningar bland vårt folk, hafva vi icke att anföra. De invändningar, som af bevillningsutskottet förra året gjordes mot förslaget om införande af lokalt veto blefvo då vid frågans behandling i Riksdagen vederlagda liksom de blifvit det åtskilliga gånger tidigare. Särskildt vilja vi emellertid påpeka, att den vid förra riksdagen ifrågasatta fullständiga och uttömmande utredningen af nykterhetsfrågan i hela dess vidd, hvilken utredning af 1910 års bevillningsutskott åberopades som skäl mot ett bifall till motionen, icke kommit till stånd, och att därmed, som det vill synas, ett af hufvudmotiven för bevillningsutskottets afstyrkande utlåtande förra året bortfallit.

Åsyftade på föranstaltande af Riksdagens nykterhetsgrupp år 1910 väckta motion (nr 114 i Andra kammaren), hvilken vi alltså härmed frambara på nytt, hade följande motivering:

»Kommunal vetorätt i fråga om såväl detaljhandel med brännvin som utskänkning af vin och öl finnes, som bekant, redan i vår lagstiftning. En mängd landskommuner ha med utöfvande af denna rätt lyckats att befria sig från all rusdrycksförsäljning.

Men gällande bestämmelser, grundade på den kommunala röstskalan, ha visat sig allt annat än tillfyllestgörande.

Med ständigt växande styrka framträder därför krafvet på ett effektivt kommunalt veto, grundadt på allmän folkomröstning med lika rösträtt för alla myndiga män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen.

Alltsedan 1893 ha förslag i sådant syfte upprepade gånger underkastats Riksdagens pröfning, men blifvit afslagna. Emellertid ha vid de tre senaste riksdagarna Andra kammaren förklarat sin anslutning till de då framburna motionerna, år 1907 efter votering med 113 röster mot 69,

år 1908 utan votering samt förra året med 145 röster mot 58. Frågan föll på Första kammarens motstånd.

Sammansatta bevillnings- och lagutskottet hänvisade vid fjolårets riksdag i sitt afstyrkande utlåtande på den demokratisering af den kommunala rösträtten, som införts genom den då slutgiltigt antagna lagstiftning, och förmenade, att man bör afvakta resultatet af densamma, innan man ifrågasätter de åtgärder, som af motionärerna föreslagits. Men redan innan rösträttsreformen definitivt genomfördes, påpekades, att den kommunala rösträtten allt framgent skulle utöfvas enligt en graderad skala, som endast i mycket inskränkt mån låter personligheten komma till sin rätt. Och anhängarne af det på folkomröstning grundade kommunala vetot ha ständigt med styrka framhållit, att, 'hvilka åsikter man än må hysa om fastställandet af personlighetsprincipen såsom grund för den kommunala rösträtten i allmänhet, måste man obetingadt erkänna dess berättigande, när det gäller afgörande af frågor om rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande'.

Så mycket mindre bör, synes det oss, någon tvekan råda om lämpligheten af att redan nu ånyo draga frågan under Riksdagens ompröfning, som det torde kunna förutsättas, att det gångna årets erfarenheter skapat en stark opinionsströmning till nykterhetssakens förmån. Den åskådningsundervisning rörande de obestriddigt lyckliga följderna af rusdryckernas bannlysning, som under den stora arbetskonflikten bereddes hela vårt land, har säkerligen i hög grad påverkat dem, som tidigare ställt sig afvaktande eller kanske afvisande i fråga om utsträckning af hittills gällande befogenhet för kommun att fullständigt frigöra sig från all försäljning af rusgifvande drycker.

Riksdagens nykterhetsgrupp, som numera räknar medlemmar äfven inom Första kammaren, har också ansett, att frågan bör föreläggas innevarande års riksdag.

Vi tillåta oss därför att ännu en gång frambära samma förslag, som redan tre gånger vunnit Andra kammarens bifall.

Det synes oss icke af behöfvat påkalladt att här återgifva i dess helhet den utförliga motivering och redogörelse för förhållandena i vissa främmande länder, som förebringats i föregående motioner, ej heller den historik, som förekommit dels i dessa motioner, dels i flera utskottsbetänkanden. Vi inskränka oss här till en sammanfattning af de viktigaste principiella skäl, som blifvit anförda till stöd för de af oss framställda yrkanden.

Ett par erinringar torde dock här böra förutskickas:

Med 'rusdryck' afses här naturligtvis likaväl öl och andra starkare

maltdrycker som brännvin och därmed jämförliga drycker. Särskildt för landsbygden är nämligen ölet lika mycket som brännvinet en källa till dryckenskap och oordningar. Rusdryck som rusdryck — lagstiftningen bör opartiskt rikta sina restriktiva bestämmelser mot dem båda.

Af formella skäl måste yrkanden rörande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin och i förordningen angående försäljning af vin och öl frambäras i skilda motioner. Men den allmänna motiveringen kan i allt väsentligt göras gemensam för de ändringar, vi föreslå i lagstiftningen rörande båda de till sina verkningar så nära besläktade slagen af rusdrycker.

För vinnande af målet 'effektivt kommunalt veto' fordras närmast, att icke mot kommunalrepresentationens uttalande genom högre myndighets ingripande försäljning af starka drycker tillåtes i större utsträckning, än kommunen anser önskvärdt. Åtskilliga förändringar i syfte att ur nu bestående lag aflägsna vissa af de bestämmelser, som i detta afseende åt Konungens befallningshafvande tillerkänna förmynderskap öfver kommunerna, äro härför behöfliga.

Det kräfvades emellertid långt mera ingripande åtgärder för att kommunens själfbestämmningsrätt skall kunna ställa ett effektivt veto mot rusdrycksförsäljningen, framförallt om man med kommunens vilja förstår den uppfattning, som gör sig gällande hos flertalet af dess myndige medborgare. Med den fyrskala, som till ingången af detta år var rådande, inträffade det mycket ofta, att ett fåtal bestämde sakens utgång i strid med det långt öfvervägande flertalet. Såväl inom som utom Riksdagen har år efter år framdragits talrika exempel på 'storfyrekarnes' segrar till förmån för rusdrycksförbudet. Och om än, såsom redan blifvit erinradt, genom den nya kommunala röstskalans införande en icke oväsentlig inskränkning från och med innevarande år inträdt i de stora röstägandes öfvermakt, äro vi dock öfvertygade, att denna inskränkning icke är tillfyllestgörande för att i förevarande fall trygga de små rösträttsinnehafvarnes berättigade inflytande. Därjämte kvarstår oförändradt det missförhållandet, att flertalet kvinnor alltfort sakna möjlighet att vid en omröstning i dessa frågor deltaga i afgörandet. Och detta är, med hänsyn till frågans sedliga och för familjelifvet betydelsefulla innebörd, alldeles särskildt att beklaga.

Frågor, som beröra rusdrycksförsäljningens inskränkande eller afskaffande, äro nämligen icke blott ordnings-, hushållnings- och skattefrågor. De äro äfven, såsom redan antydts, sedlighetsfrågor, som djupt ingripa i de enskildas och familjens lif och just därför påkalla en röstgrund, genom hvilken personlighetsprincipen kommer mera till sin rätt. Försäljningen

af rusgifvande drycker får således icke af lagstiftaren behandlas som ett medel att taga ut skattebidrag ur de breda lagren, ej heller från synpunkten af enskilda tillverkares och försäljares vinst, utan 'fastmer som ett ondt, som bör begränsas och mot hvilket samhället bör taga i anspråk sina medlemmars moraliska kraft. Och denna kraft väckes och sättes i verksamhet i samma mån som arbetet icke längre synes hopplöst, utan utsikt öppnas att kunna göra något till att slutligen bekämpa det onda.'»

Öfvan angifna uppfattning har vid upprepade tillfällen med styrka häfdats äfven inom Riksdagen i dess Andra kammare. Där har också framhållits, att om man åtminstone i denna sak afstode från det kommunala förmögenhetsväldet och i stället införde en på allmän rösträtt grundad kommunal vetorätt, så skulle nykterhetsintresset få göra sig gällande mera omedelbart utan att behöfva bemäktiga sig ledningen vid vissa kommunala val, »där man borde mera taga hänsyn till en persons allmänna lämplighet än till hans ståndpunkt i en speciell, om än så viktig fråga.»

Slutligen må ännu en gång påpekas, att både inom och utom Riksdagen åsikterna i hithörande frågor säkerligen på senare tid undergått en högst väsentlig förändring. Tanken på den allmänna rösträttens tillämpning på ett särskildt, noga begränsadt område af det kommunala lifvet lär numera knappast förefalla lika främmande för våra förhållanden, som fallet var för blott några år sedan. Vidare har ju samtidigt med krafven på såväl politisk som kommunal rösträttsreform det berättigade i kvinnans inflytande på det offentliga lifvet vunnit allt större erkännande. En af vetenskapen bestyrkt öfvertygelse om de starka dryckernas fullständiga umbärlighet och deras riksfördärliga inflytande samt om striden mot deras herravälde som ett samhällets nödvärn har spridit sig till allt vidare kretsar. Man har också inom alla samhällsklasser vaknat till insikt om den oafvisliga nödvändigheten att bryta rusdryckssedens tyranni — framförallt då det gäller en liten nation som vår, hvilken behöfver spanna alla sina krafter för att häfda sin plats bland kulturens bärare och för att vinna ökad styrka inåt och utåt. Slutligen bestrider knappast någon, att det här ligger fara i dröjsmålet: med hvarje år, som går, skjuter rusdryckshandteringen och dess intressen allt djupare ekonomiska rötter, på samma gång som »alkoholismen» — rusdryckernas fördärliga följder på olika områden — hotar att i stor utsträckning undergräfva äfven kommande släktens fysiska, ekonomiska och sedliga utveckling.

I den mån nykterhetsintresset genom den af oss föreslagna folkomröstningen kan mera än vid en omröstning enligt den kommunala röstskalan göra sig gällande, måste detta anses som ett framsteg i utvecklingen. Man har ju i en mängd af våra landskommuner lyckats att redan

under nuvarande förhållanden genomföra s. k. lokalt veto mot försäljning af såväl brännvin som öl. Det har icke sports, att detta ledt till olägenheter, som göra beslutets upphäfvande önskligt, utan tvärtom säges åtgärden i de allra flesta fall haft uteslutande goda verkningar. Visserligen måste man erkänna, att i stadskommuner, från hvilka vi med ett par obetydliga undantag sakna erfarenhet, försök att kringgå förbudet lättare skola uppstå. Men mycket beror på det allvar, hvarmed lagen tillämpas. Äfven om särskildt under öfvergångstiden öfverträdelser skulle förekomma, så ger dock erfarenheten vid handen, att minskade tillfällen att komma åt spritdrycker »blott restriktionen gifves tid att verka, minskar superiet». Och knappast lär väl särskildt i större stadssamhällen inträffa, att förbud införes, om icke en så stark opinion fordrar det, att redan häri ligger en viss trygghet för lagens efterlefnad.

Emellertid har man för att ytterligare försäkra sig om att icke tillfälligheter skola spela in vid frågans afgörande eller beslut fattas, som kanske snart nog en ny omröstning skulle kullkasta, ansett, att en viss kvalificerad majoritet bör föreskrifvas. Och om denna majoritet bestämmes till $\frac{2}{3}$, vill det synas oss, som om ett sådant stadgande skulle kunna i hög grad bidraga att aflägsna de betänkligheter, som stundom yppats äfven bland principiella anhängare till den kommunala folkomröstningen. Ej heller får det förglömmas, att den kvalificerade majoriteten innebär ökad trygghet mot införande (eventuellt återinförande) af rusdrycksförsäljning.

Att äfven med sådan personlig omröstning ingen absolut visshet finnes för ernående i alla fall af beslut i sådan riktning, som nykterhetsvännerna önska, är en erinran, som man med visst fog framställt. Men det är ju just afsikten med det kommunala vetot, att det skall ge ett säkert uttryck åt folkmeningen. De, som väl få anses på detta område mest sakkunniga, de, som under lång tid ägnat sitt arbete åt lösningen af alkoholfrågan, äro dock för sin del öfvertygade, att frigörelse på denna punkt från fyrskalan och införande af allmän omröstning skulle lända nykterhetssaken till stor båtnad.

När i stads- eller landtkommun fråga uppstått, att rättighet till detaljhandel med brännvin må meddelas, åligger det Konungens befallningshafvande, därest inom en viss tid skriftlig ansökan inkommer, undertecknad af välfrejdade, till myndig ålder komna män och kvinnor, som äro medlemmar af kommunen och svenska medborgare, till ett antal, motsvarande minst en tjugondedel af kommunens mantalsskrifna folkmängd, att förordna om anställande i kommunen af omröstning rörande den sålunda väckta frågan.

I denna omröstning, som sker med slutna sedlar och som gäller endast förbud eller icke förbud mot ifrågavarande upplåtelse af försäljningsrättigheter, äger en hvar välfrejdad myndig man eller kvinna, som är medlem af kommunen, att deltaga.

Om $\frac{2}{3}$ af de i omröstningen deltagande rösta för förbud, träder detta i kraft på den tidpunkt, då förut beviljade rättigheter upphöra. För införande af detaljhandel med brännvin, där sådan handel förut icke funnits, skall likaledes erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet.

Frågan kan åter väckas först efter tre år. Besvär må endast anföras, om beslutet förmenas icke ha tillkommit i laga ordning. Om det af denna anledning undanröjes, skall Konungens befallningshafvande förordna om anställande af ny omröstning.

På grund af denna motivering och hvad vi i öfrigt härofvän anført, tillåta vi oss alltså hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till bestämmelser i syfte att afgörandet inom kommun af väckt fråga om tillstånd till detaljhandel med brännvin måtte äga rum genom allmän omröstning med lika och direkt rösträtt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med här förut angifna grunder.

Stockholm den 27 januari 1911.

K. H. Gez. von Schéele.

Robert Johansson.

Johan Ericsson.

J. Byström.

Oscar Berg.

Bernh. Eriksson.
